

УДК 332.122:338.43(1-22)

JEL 018, R20, Q11

Теоретичні засади функціонування соціальної інфраструктури сільських територій

Головашенко Ю.В.

Науковий керівник – д.е.н., професор Варченко О. М.

Білоцерківський національний аграрний університет

 Golovashenkoyura79@gmail.com

Головашенко Ю.В. Теоретичні засади функціонування соціальної інфраструктури сільських територій. Економіка та управління АПК. 2022. № 2. С. 34–46.

Golovashenko Yu. Theoretical principles of the functioning of the social infrastructure of rural areas. AIC Economics and Management. 2022. № 2. PP. 34–46.

Рукопис отримано: 17.10.2022 р.

Прийнято: 31.10.2022 р.

Затверджено до друку: 27.12.2022 р.

doi: 10.33245/2310-9262-2022-177-2-34-46

У статті розглядаються теоретичні аспекти функціонування соціальної інфраструктури сільських територій та систематизовано особливості її функціонування у сучасних умовах. Аргументовано, що стан сільської інфраструктури соціального призначення на сьогодні є незадовільним, що не сприяє формуванню відповідних умов для проживання та праці сільського населення. Внаслідок чого зроблено висновок про необхідність комплексного дослідження питань функціонування та розвитку сільської інфраструктури соціального призначення та розробки комплексу заходів щодо її вдосконалення в умовах повоєнного періоду.

Доведена важлива роль соціальної інфраструктури у забезпеченні сталого розвитку сільських територій та сільського господарства, оскільки в умовах ведення війни та ускладненого повоєнного періоду існуватиме потреба у наукових розробках щодо вдосконалення та відновлення об'єктів соціальної інфраструктури у напрямі поліпшення умов життя сільського населення та посилення соціального капіталу сільських територій.

Систематизовано підходи до дефініції соціальної інфраструктури та зроблено висновок про те, що цю категорію не можна отожднювати із соціальною сферою. Висвітлено, що в еволюційному розвитку сутності економічної категорії «соціальна інфраструктура сільських територій» відбулася трансформація розуміння цілей соціальної інфраструктури: від формування необхідних умов життя населення - до забезпечення відтворення людини та суспільства. Представлено, що метою функціонування соціальної інфраструктури є створення комфортного середовища, орієнтованого на покращення умов життя, побуту та діяльності сільського населення, забезпечення його фізичного, інтелектуального та духовного розвитку.

Доведено, що сільська соціальна інфраструктура організована на основі органічного поєднання територіального та галузевого принципів, але орієнтована не на спеціалізованого галузевого споживача, а на територіального, тобто населення сільської місцевості. Запропоновано дефініцію сільської соціальної інфраструктури як категорії розглядати на основі численних функцій та врахуванні їх впливу на національну економіку країни. Розглянуто основні функції інфраструктури соціального призначення села та їх впливу на досягнення сталого розвитку сільського господарства та сільських територій. Запропоновано авторську дефініцію категорії «соціальна інфраструктура сільських територій» як цілісної системи взаємопов'язаних ланок та елементів сільської економіки (закладів, підприємств, виробництв та видів діяльності), яка сприяє соціально-економічному розвитку території, а також забезпечує життєдіяльність людини та впливає на якість його життя через задоволення потреб.

Ключові слова: соціальна інфраструктура, сільські території, соціальна сфера, елементи соціальної інфраструктури, управління розвитком соціальної інфраструктури, соціальна інфраструктура сільських територій.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. До пріоритетних сфер економіки, навіть в умовах збройного протистояння країни, віднесено сільське господарство, сталий розвиток якого неможливо забезпечити без відповідної соціальної інфраструктури. Це зумовлено тим, що аграрне виробництво є унікальним джерелом задоволення потреб населення у продовольстві, і, відповідно, формує основу продовольчого забезпечення. Окрім того, сільське господарство є основою сільського укладу життя, збереження національних традицій, забезпечення моральних принципів тощо. Це визначає особливе ставлення суспільства до сільського господарства та сільського способу життя.

Очевидно, що успішне функціонування та розвиток галузей аграрного сектору неможливо забезпечити без відповідних факторів виробництва, серед яких важливе місце відводиться трудовим ресурсам. Кількість та якість останніх визначається динамікою відтворювальних процесів, що залежить від рівня соціального розвитку сільських територій, які є одним із джерел забезпечення робочою силою.

Стан сільської інфраструктури соціального призначення на сьогодні можна визначити як незадовільний, оскільки відбувається старіння сільських жителів, міграція молодих людей до міст та за кордон, оптимізуються дитячі садочки та школи, скорочується число медичних закладів, об'єктів культури та побутового обслуговування, спорту та дозвілля, призупинено капітальне будівництво. Сучасні умови та якість життя в сільській місцевості не сприяють формуванню задовільних умов для проживання та праці населення. Саме такі обставини вимагають комплексного дослідження питань функціонування, та розвитку сільської інфраструктури соціального призначення та розробки комплексу заходів щодо її удосконалення в умовах повоєнного періоду.

Узагальнення наукової літератури дозволило встановити, що дослідження проблем функціонування об'єктів соціальної інфраструктури здійснюється як вітчизняними, так і зарубіжними вченими. Так, в економічній літературі термін «соціальна інфраструктура» села найчастіше розглядається на основі сукупності об'єктів і закладів соціального призначення, розташованих на території сільського поселення і надають відповідні послуги населенню [1]. Окрім цього, існує підхід до розуміння соціальної інфраструктури як сукупності об'єктів, які задовольняють потреби сільського населення на основі надання благ та опосередковано впливають на результативність сільськогоспо-

дарського виробництва [59]. Подібне міркування знаходимо у колективній думці українських науковців, які соціальну інфраструктуру села розглядають як «... сукупність економічних відносин та матеріальних благ, що забезпечують задоволення потреб сільського населення, беруть участь у процесі відтворення людського капіталу і тим самим сприяють підвищенню ефективності виробництва на визначеній території» [3, с.19].

Встановлено, що у більшості випадків розгляд соціальної інфраструктури сільських територій здійснюється на основі сукупності елементів, а саме: «... сукупність структурних елементів сільського поселення, ... мережа різних за формами власності підприємств, установ, закладів оздоровчого, освітянського, культурного, побутового призначення, транспорту, зв'язку тощо» [4, с.81]; «... сукупність організацій і підприємств, які забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людей на виробництві та в побуті» [5, с.256]; «... мережа підприємств, установ, закладів, а також окремих служб ..., що забезпечує задоволення життєвих потреб сільського населення, крім потреби в праці у сфері суспільного виробництва» [6, с. 133]. Отже, найбільш поширеним до тлумачення економічної категорії «соціальна інфраструктура» є її розгляд на основі складових елементів, які її формують, та основних завдань, що ними вирішуються. Однак, у цьому випадку потрібно враховувати якісні зміни, які відбуваються у складі об'єктів соціальної інфраструктури сільських територій через необхідність задоволення нових потреб сільського населення та стратегічних завдань на кожному етапі стратегічного розвитку аграрного сектору економіки.

Цікавою є дефініція поняття соціальної інфраструктури як комплексу галузей, де створюються нематеріальні форми багатства, що відіграють вирішальну роль у розвитку людини, примноженні її розумових і фізичних здібностей, професійних знань, підвищенні освітнього та культурного рівнів [7]. Унаслідок цього зрозумілими є висновки, зроблені українськими вченими про те, що однією із головних причин депопуляції сільських територій є незадовільний рівень розвитку соціальної інфраструктури, необхідність запровадження державних програм щодо модернізації системи опалення житла сільських територій [8], що особливо є актуальним у нинішніх умовах воєнного стану.

Про важливу роль соціальної інфраструктури у забезпеченні сталого розвитку сільських територій свідчать результати досліджень зару-

біжних вчених, а також потреба пошуку нових підходів до активізації її розвитку. Так, німецькими вченими доводиться, що на сьогодні відбувається занепад інфраструктури у багатьох сільських районах та робиться висновок про необхідність розвитку так званих громадських кооперативів, які є соціальними підприємствами в сільській місцевості, основним призначенням яких є реалізація соціальних інновацій [9]. Безперечно, що досвід розвитку такого роду кооперативів, як платформи для мобілізації людського, соціального та фінансового капіталу у сільській місцевості є досить важливим для нашої країни, особливо в повоєнний період, коли постане необхідність відродження сільських поселень, які були окупованими або пошкодженими у період війни.

Для вітчизняної практики важливо вивчати інструменти, на основі яких забезпечуються якісні зміни у розвитку соціальної інфраструктури у сільських районах європейських країн, особливо тих, які недавно вступили до ЄС. Так, польські дослідники наголошують, що внаслідок зовнішніх обставин, зокрема фінансової підтримки Європейського Союзу, темпи змін у сільській місцевості прискорюються та досягається поліпшення умов проживання для сільського населення та його продуктивного залучення у процеси виробництва агропродовольства [10]. Вважаємо, що європейська орієнтація країни та реалізація прийнятих програм зі сталого розвитку передбачатиме запровадження державної підтримки та цільових програм на принципах державно-приватного фінансування розвитку інфраструктури сільських територій.

Виявлено, що на сьогодні зарубіжні дослідники вивчають соціальну інфраструктуру в аспекті формування відповідних соціально-економічних характеристик і екологічних умов для проживання сільського населення через доступ до зелених насаджень та можливість їх використання під час пандемії COVID-19 [11]. Отже, гарантування доступу до екологічно безпечних зелених зон, включаючи парки, сільськогосподарські угіддя та сади, зони відпочинку є важливим елементом соціальної інфраструктури, який у вітчизняній практиці також доцільно розглядати з позиції збереження, оновлення та створення у сільських територіях.

Сучасний етап розвитку сільських територій вимагає вирішення екологічних проблем, що можливо забезпечити на основі гнучкої соціальної інфраструктури, яка може генерувати наукові ідеї та оперативно адаптуватися до мінливих умов. Саме гнучкість соціальної інфраструктури розглядають дослідники в аспекті

розробки механізмів та заходів, моніторингу їх виконання, оцінювання якісної зміни у відновленні природних ресурсів на основі формування відповідних організаційних структур управління, обґрунтованої місії та стратегічної програми розвитку сільської території, активного залучення стейкхолдерів та отримання відповідних знань, організації навчання сільських жителів тощо [12]. Результатом цього стане екологічне оздоровлення території через розробку проєктів, які позитивно впливатимуть на екологічний стан сільської території.

Встановлено, що створення відповідної соціальної інфраструктури сільської території забезпечує підвищення рівня життя населення, а, отже, сприятиме досягненню сталого розвитку [13]. Цілковито погоджуємося із таким висновком, водночас наголошуємо на необхідності чіткої ідентифікації параметрів якості складових інфраструктури та підходів встановлення їхнього впливу на рівень задоволення потреб сільського населення у соціальних благах та послугах.

Вважаємо, що необхідність проведення досліджень як в теоретичному, так і практичному аспектах є актуальною у вітчизняних умовах, оскільки країни, які забезпечують зростаючу динаміку економічного розвитку, у якості пріоритету виділяють інклюзивне економічне зростання та досягнення соціальної справедливості [14]. Очевидно, що в умовах ведення війни та ускладненого повоєнного періоду існуватиме потреба у наукових розробках щодо удосконалення та відновлення об'єктів соціальної інфраструктури в нових економічних умовах у напрямку поліпшення умов життя сільського населення та формування соціального капіталу сільських територій.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад функціонування соціальної інфраструктури сільських територій, уточнення та розвиток окремих положень її розвитку в аспекті досягнення сталого розвитку сільського господарства та сільських територій.

Матеріал і методи дослідження. Теоретичну основу дослідження становили наукові праці вітчизняних та зарубіжних дослідників в області функціонування соціальної інфраструктури сільських територій. Методичний інструментарій дослідження включає загальнонаукові та спеціальні методи наукового дослідження, зокрема, абстрактно-логічний (для обґрунтування узагальнень та висновків); системний підхід для узагальнення еволюційного розвитку сутності економічної категорії «соціальна інфраструктура сільських територій» та обґрунтування принципів функціону-

вання і визначення ролі у впровадженні сталого розвитку сільського господарства та сільських територій, забезпеченні продовольчої безпеки країни; монографічний – при врахуванні результатів досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців за вказаним напрямом дослідження; логічний – при обґрунтуванні авторських висновків та критичних думок.

Результати дослідження та обговорення. Узагальнення наукової літератури дозволило систематизувати еволюційний розвиток усвідомлення сутності економічного поняття «соціальна інфраструктура». Так, К. Маркс обґрунтував важливість для процесу праці та необхідність створення матеріальних умов, які прямо не входять до нього, але без них він є неможливим, або здійснюється в недосконалому вигляді [15]. У працях А. Сен-Сімона охарактеризовано умови життєустрою суспільства, які сприяють найбільш повному розкриттю своїх здібностей [16], а Р. Оуен розвиває думку щодо необхідності «покращення побуту» та «розумного устрою життя працівників» [17].

Зазначимо, що термін «інфраструктура» з'явився в ХХ столітті шляхом запозичення із воєнної науки, що означав комплекс тилових споруд, які забезпечують дії збройних сил. Поява інфраструктури історично з'явилася із розвитком матеріального виробництва та необхідністю його постійного обслуговування. Водночас, з розвитком суспільства сформувався відтворювальний процес галузей матеріального виробництва, що сприяло збільшенню числа об'єктів, які його обслуговують.

Перші концепції інфраструктури, які були обґрунтовані зарубіжними науковцями, виникли в 50-х роках ХХ століття. До прикладу, П. Розенштейн-Родан розглядав інфраструктуру як комплекс загальних умов, які забезпечують сприятливі умови для розвитку приватного підприємництва в основних галузях економіки та задовольняють потреби всього населення [18]. На важливості інфраструктури наголошує П. Самуельсон, який писав, що держава свідомо спрямовує інвестиції в її розвиток, оскільки зростання суспільного допоміжного капіталу створює так звані «невловимі вигоди» [19]. Отже, вищепераховані науковці довели, що розвиток інфраструктури є необхідною умовою економічного зростання та провели класифікацію об'єктів інфраструктури. Вважаємо, що дещо ускладнення є розуміння інфраструктури через включення досить широкого переліку його елементів.

У 70-х роках ХХ століття результати досліджень зарубіжних економістів були критично проаналізовані радянськими науковцями, які

провели теоретичне обґрунтування сутності інфраструктури, її ролі та місця в суспільному розвитку, а також запропоновано підходи до визначення соціальної інфраструктури, проведено класифікацію її елементів. Зазначимо, що у цей період була поширена матеріально-речова концепція інфраструктури, що ототожнює загальні умови з матеріально-технічною базою галузей, які обслуговують основне виробництво. Так, у загальному вигляді під інфраструктурою розглядали сукупність тих чи інших допоміжних складових у суспільному відтворенні. Окрім цього, виділено інфраструктуру виробничу (енергетика, транспорт, зв'язок, наукові установи, професійну освіту) і соціальну (включає галузі обслуговування населення) [20, с. 11].

Зазначимо, що у наукових працях поняття «соціальна інфраструктура» дуже часто ототожнюють із поняттями «невиробнича сфера», «сфера обслуговування населення», «соціальна сфера», що потребує їх розмежування. Вважаємо, що дефініція категорії «невиробнича сфера» як сукупність галузей та видів діяльності, які не беруть участі в матеріальному виробництві, є досить умовною, внаслідок чого дуже рідко вживається.

Натомість «сфера обслуговування» є категорією, яка передбачає надання різних видів послуг, до складу якої, окрім галузей та видів діяльності, входять комунальне і дорожнє господарство, роздрібна торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування, заклади оздоровлення, відпочинку, туризму тощо. Тобто, сутність сфери обслуговування характеризують послуги, які надаються, залежно від їх призначення, однак не включають органів державного управління, науку та наукове забезпечення, організації цивільного захисту.

Вважаємо, що найбільш точно тлумачення «соціальної сфери» представлено у дослідженні О. Серьогіної-Берестовської [21, с.21-22] та розкривається як «... впорядковане, складно організоване ціле, яке містить багатofункціональне навантаження і характеризується комплексними процесами відтворення диференційованих соціальних суб'єктів з їх здібностями, потребами і різноманіттям інтересів». Очевидно, що соціальна сфера – це підсистема суспільства, яка перебуває під постійними змінами, та в межах якої реалізується соціальна функція суспільства, конституційні, соціальні та цивільні права.

Під «соціальною інфраструктурою» розуміють комплекс об'єктів, споруд, підприємств та закладів, що функціонують на певній території та надають послуги населенню, а формою

її характеристики є матеріально-речові об'єкти та їхня діяльність, спрямовані на задоволення потреб населення. Вважаємо, що соціальну структуру не можна ототожнювати із «соціальною сферою», яку доцільно розуміти як цілеспрямовано організоване суспільством соціальне життя людей, яке охоплює всі об'єкти та процеси, що беруть безпосередню участь у формуванні властивостей системи, пов'язаних із відтворенням та удосконаленням особисті, задоволенням їх вищих потреб.

Основним підходом до розуміння сутності соціальної інфраструктури є структурний, який включає матеріально-речовий та галузевий підходи. Прибічники першого підходу вивчають соціальну інфраструктуру із матеріально-речового боку як «комплекс або сукупність об'єктів, споруд, підприємств та закладів, які забезпечують на певній території відповідні матеріальні та культурно-побутові умови життя населення». Так, М. Платон під соціальною інфраструктурою розуміє систему інтегрованих галузей господарства, комплекс установ і організацій, що забезпечують сприятливі умови життєдіяльності людини в трудовій, суспільно-політичній і духовній сферах і, одночасно, в сфері сім'ї та побуту [22, с. 3-4]. Важливими елементами і матеріальною основою соціальної інфраструктури є будівлі, споруди та комунікації. Однак питання кадрового забезпечення, а також управління локалізованими на окремій території об'єктами вирішуються організаційними структурами в межах галузей, тому, з точки зору макроекономічної моделі, соціальну інфраструктуру доцільно розглядати як сукупність обслуговуючих галузей. У зв'язку із цим у тлумаченні сутності цієї категорії сформувався галузевий підхід, прибічники якого розглядають соціальну інфраструктуру як комплекс галузей, що беруть участь у формуванні та розвитку робочої сили, а також забезпеченні побутових умов населення [3, с.11].

Однак на сьогодні зазначений вище підхід до тлумачення соціальної інфраструктури використовується рідко, оскільки применшує її значення. На сучасному етапі розвитку науки в ході розширення меж розуміння цілей та функцій соціальної інфраструктури а також вивчення механізму взаємодії між товаровиробниками соціальних послуг та їх споживачів на основі структурного підходу сформувався відтворювальний підхід. У рамках цього підходу під соціальною інфраструктурою розглядають комплекс структурних елементів, які формують умови для задоволення широкого спектру потреб з метою відтворення людини і

суспільства. Отже, відбулася поступова трансформація розуміння цілей соціальної інфраструктури – від формування необхідних умов життя населення до забезпечення відтворення людини та суспільства. Унаслідок цього метою функціонування соціальної інфраструктури є створення комфортного середовища, орієнтованого на покращення умов життя, побуту та діяльності сільського населення, забезпечення його фізичного, інтелектуального та духовного розвитку.

У науковій літературі існує поділ соціальної інфраструктури за територіальним принципом, тобто, на сільську і міську. Так, до соціальної інфраструктури села належать інфраструктурні підрозділи, які обслуговують сільське населення [23, с. 5], однак погоджуємося із думкою, що сільські жителі користуються і послугами міських об'єктів інфраструктури [24, с. 21]. З іншого боку, до сільської соціальної інфраструктури належать об'єкти, розташовані не лише в сільських поселеннях, а й в районних центрах, що значно розширює кількісно складові елементи. Основними параметрами, які характеризують сільську інфраструктуру, є її розміщення поза містами та приміськими зонами, а також надання соціальних послуг в основному сільському населенню.

Зазначимо, що тривалий час дефініція «сільська соціальна інфраструктура» розглядалася як соціальна інфраструктура сільського господарства, що пояснюється прив'язаністю сільськогосподарського виробництва до села, а також галузевого каналу фінансування інфраструктури.

Очевидно, що сільська соціальна інфраструктура організована на основі органічного поєднання територіального та галузевого принципів, але орієнтована не на спеціалізованого галузевого споживача, а на територіального, тобто населення сільської місцевості, поселення та ін. Ця думка знайшла відображення у працях багатьох дослідників, які розглядають різні аспекти сільської соціальної інфраструктури відповідно до поставлених цілей та завдань.

Як зазначає В. Ткачук, сільська соціальна інфраструктура – це організаційно-економічна система, що забезпечує рух різного виду потоків: товарних, фінансових, трудових, інформаційних, з метою задоволення оптимальних умов життєдіяльності сільської соціально-територіальної спільноти у взаємодії з територіальною економічною системою (підприємства АПК, сільський населений пункт, сільський адміністративний район, регіон, країна) [25, с. 70]. Досить поширеним є підхід, згідно з яким

у якості критерію виділення сільської соціальної інфраструктури є урахування її локалізації в межах сільських поселень, які визначаються місцевими органами влади [24, с. 21].

Згідно з наведеними дефініціями, сільська соціальна інфраструктура тісно пов'язана з сільською територією, яку ми також поділяємо. Оскільки частина об'єктів (заклади охорони здоров'я, дороги, комунікації та ін.) розміщені між поселенськими територіями, то вважаємо, що критерієм виділення сільської соціальної інфраструктури повинно бути її розміщення на сільських територіях. При визначенні меж локалізації сільської інфраструктури доцільно керуватися законодавчо визначеними трактуваннями поняття «сільські території».

Зазначимо, що в науковій літературі поняття «сільські території» розглядаються, в першу чергу, просторово, але при цьому їх необхідно характеризувати більш широко – в географічному, економічному, соціальному, культурному та інших аспектах. Так, з метою визначення меж локалізації сільської соціальної інфраструктури під сільськими територіями доцільно розуміти заселену територію поза міськими поселеннями.

Соціальна інфраструктура є обов'язковим компонентом сільської економічної системи, впливає на її ефективність, але не шляхом безпосередньої участі у створенні продукції, а через забезпечення умов для життєдіяльності населення та вплив на продуктивність праці робочої сили. У процесі розвитку сільської соціальної інфраструктури відбувається перерозподіл трудових ресурсів у сферу послуг, розширюються діючі та створюються нові види економічної діяльності, внаслідок чого відбувається диверсифікація сільської економіки, яка сприяє її сталому розвитку.

Останнім часом відбувається погіршення стану об'єктів сільської соціальної інфраструктури внаслідок недостатніх можливостей фінансування її розвитку на місцевому рівні, хоча окремі позитивні зрушення відбулися внаслідок процесів децентралізації. Результатом діяльності організацій та закладів, які належать до соціальної інфраструктури, є соціальні послуги, частина з яких характеризується як безоплатні суспільні блага. Однак, функціонування об'єктів соціальної інфраструктури в ринковій системі зумовлює зростання кількості платних послуг, які нею надаються, та спричинює використання механізмів конкуренції у діяльності її елементів.

Територіальна організація системи обслуговування населення базується на пошуку найкращих просторових форм задоволення потреб

населення у суспільних послугах, яке передбачає врахування характеру потреб населення та частоту користування послугами. У зв'язку з цим територіальні системи обслуговування населення складаються із декількох ієрархічно побудованих ланок. До прикладу, у сфері фізичної культури функціонують наступні об'єкти: приміщення для занять фізкультурою у закладах дошкільної та шкільної освіти, спортивні зали і майданчики в сільських поселеннях, фізкультурно-оздоровчі комплекси, центри лікувальної фізкультури – в містах. Отже, у сільській місцевості розміщуються лише низові ланки соціальної інфраструктури, які надають послуги щоденного і періодичного попиту, а доступ до широкого спектру соціальних благ і послуг для сільського населення є можливим лише на регіональному рівні. Оскільки сільські території володіють унікальним комплексом природних факторів, сфер діяльності, галузей, то й соціальна інфраструктура, яка функціонує, має особливості, пов'язані із специфікою сільського розвитку, серед яких доцільно виділити такі: розосередженість об'єктів соціальної інфраструктури, зумовлену специфікою сільського поселення, що ускладнює їх ефективне використання; розміщення в сільській місцевості в основному низових елементів інфраструктури, які надають послуги повсякденного і періодичного попиту (дитячі садочки, освітні заклади, будинки культури, клуби, їдальні та ін.); наявність у сільських поселеннях об'єктів соціальної інфраструктури, пов'язаних із задоволенням специфічних потреб сільського населення (сільські ринки, пункти збору сільськогосподарської продукції, тощо); недостатнє забезпечення населення об'єктами інфраструктури, слабе матеріально-технічне та кадрове забезпечення; високі затрати часу сільських жителів для одержання послуг внаслідок недостатнього рівня доступності об'єктів інфраструктури; нерівномірність попиту сільського населення на окремі послуги соціальної інфраструктури, що визначається сезонністю сільськогосподарського виробництва та веденням особистого підсобного господарства; відсутність у сільського населення можливості вибору постачальників послуг; низька прибутковість та збитковість об'єктів соціальної інфраструктури, зумовлена характером видів діяльності та низькою платоспроможністю сільського населення.

Отже, сутність сільської соціальної інфраструктури як категорії розкривається через численні функції: суспільні, цільові та специфічні. Через виконання суспільних функцій сільська соціальна інфраструктура істотно впливає на

національну економіку країни. Щодо цільових функцій сільської соціальної інфраструктури, то вони зорієнтовані на реалізацію цілей, заради яких створюються та функціонують її об'єкти, а специфічні – підпорядковані цілям соціально-економічного розвитку села та покращення якості життя сільських жителів.

Функціонування сільської соціальної інфраструктури передбачає вирішення наступних завдань: забезпечення високих стандартів умов життя, побуту та праці селян; розвиток торгово-побутового обслуговування та забезпечення доступу сільських жителів до сучасних комунікаційних послуг та діджиталізації; збереження та розвиток мережі освітніх, культурно-розважальних, медичних і спортивно-оздоровчих закладів та об'єктів, покращення їх матеріально-технічного і ресурсного забезпечення; підвищення зайнятості та проведення фахової перепідготовки населення; забезпечення соціального обслуговування і соціального захисту селян.

Ураховуючи склад, ціль, функції та задачі, можна виділити наступні основні характеристики соціальної інфраструктури на сільських територіях:

1. Сільська соціальна інфраструктура представлена комплексом закладів, підприємств, виробництв і видів діяльності, основним продуктом яких є соціальні послуги.

2. Соціальна інфраструктура сільських територій впливає на ефективність виробничого комплексу, який функціонує на ній, та організовує соціальні процеси, у зв'язку із чим, залежно від рівня її розвитку, стимулює або стримує соціально-економічний розвиток сільської території.

3. Сільська соціальна інфраструктура спрямована на створення сприятливого середовища, яке забезпечує покращення умов життя, побуту і діяльності сільського населення, і задовольняє широкий спектр його потреб, тому впливає на якість життя сільських жителів.

Узагальнюючи вищезазначене, сільська соціальна інфраструктура нами розглядається як цілісна система взаємопов'язаних ланок та елементів сільської економіки (закладів, підприємств, виробництв та видів діяльності), яка сприяє соціально-економічному розвитку території, а також забезпечує життєдіяльність людини та впливає на якість її життя через задоволення потреб. Авторське розуміння сутності змісту сільської соціальної інфраструктури представлено на рис. 1.

Вважаємо, що представлене на рис. 1 розуміння сільської соціальної інфраструктури дозволяє розкрити її комплексність, специфіч-

ні риси а також значимість як для безпосереднього споживача соціальних послуг – сільського населення, так і для соціально-економічного розвитку сільської території на принципах сталого розвитку. Отже, сільська соціальна інфраструктура є частиною територіального господарського комплексу, яка забезпечує покращення умов життя, побуту та діяльності населення, а також його фізичний, інтелектуальний та духовний розвиток, і в кінцевому рахунку сприяє підвищенню якості життя селян, стимулюванню соціально-економічного розвитку сільських територій.

Очевидно, що соціальний розвиток сільських територій залежить від численних умов та факторів. Серед них слід виокремити об'єкти соціального призначення, які є основою інфраструктури. Однак, не лише вони впливають на соціальний розвиток села. На нашу думку, важливим є продуктивне функціонування виробничої інфраструктури сільського господарства, інженерних комунікацій та інших інфраструктурних елементів загального призначення. Очевидно, що лише на основі формування інноваційного сільськогосподарського виробництва можна забезпечити високий рівень заробітної плати, яка є основним джерелом доходів сільських мешканців. Висока оплата та суспільна оцінка сільськогосподарської праці є мотивацією сільського населення на участь у виробничому сільськогосподарському процесі.

Окрім цього, елементи соціальної інфраструктури безпосередньо впливають на стан соціальної сфери сільських територій, а об'єкти виробничої інфраструктури побічно впливають на рівень соціального розвитку сільських територій, забезпечуючи високі доходи працівникам, які задіяні у аграрному виробництві, та мотивуючи їх працювати у ньому. Своєю чергою, соціальні потреби працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві та тих, хто проживає в сільській місцевості, створюють стійкі передумови для комплексного соціального розвитку сільських адміністративно-територіальних утворень.

Об'єкти соціальної інфраструктури у процесі функціонування переслідують загальну стратегічну ціль – створення передумов для сталого соціального розвитку сільської території [26]. До основних функцій соціальної інфраструктури в їх пріоритетному виконанні, нами віднесено наступні: мотиваційно-інформаційна, просвітницька, комунікативна, лікувально-оздоровча, торгова, організації громадського харчування, дозвільна, культурна, спортивна, рекреаційна, побутового, житлово-комунального і транспортного обслуговування.

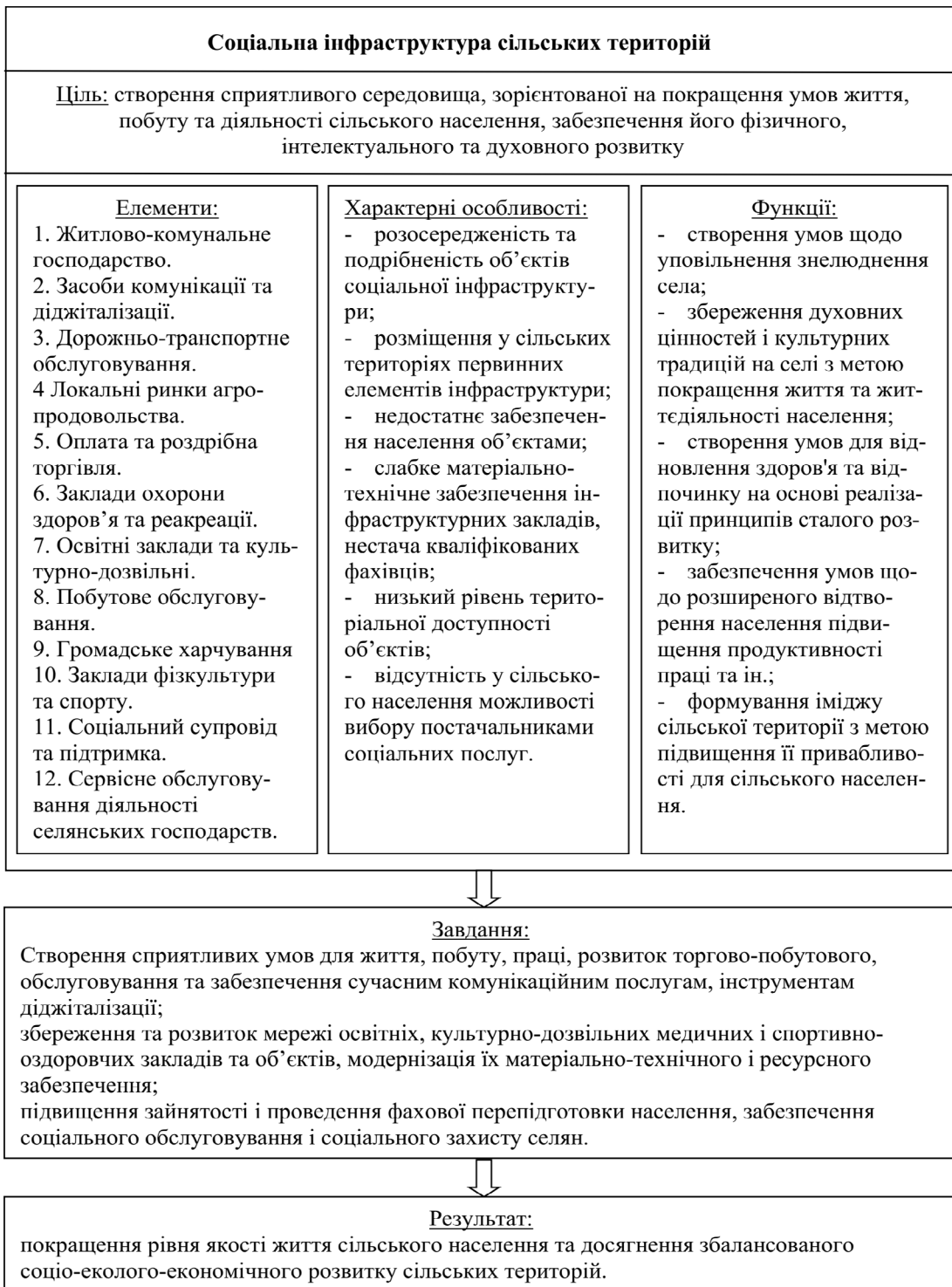

Рис 1. Сутність, особливості та функції соціальної інфраструктури сільських територій.

Джерело: розроблено автором.

Водночас, окремі елементи сільської соціальної інфраструктури мають як соціальне, так і виробниче призначення. Це, насамперед, всі інженерні об'єкти та споруди, які використовуються сільськогосподарськими товаровиробниками та сільським населенням (дороги, комунікації, зв'язок та ін.). Зазначимо, що окремі елементи сільської інфраструктури соціального призначення рекомендовані для задоволення різноманітних потреб населення, яке проживає у сільській місцевості, та господарюючих суб'єктів, що здійснюють виробничу діяльність на сільській території. Вважаємо, що соціальна інфраструктура сільських територій повинна забезпечувати сільському населенню необхідні умови праці в аграрному виробництві, що сприяють збереженню здоров'я та високому рівню трудових доходів, які забезпечують у якості інтегрального показника високий рівень життя населення, умови відпочинку, які допомагають відновленню та розвитку трудових ресурсів. Це дозволить досягнути комплексного задоволення як потреб сільського населення у послугах освітніх закладів, об'єктів охорони здоров'я, зв'язку, торгівлі, культурно-побутового, житлово-комунального і транспортного обслуговування, організації дозвілля, спортивно-оздоровчого призначення, так і потреб сільськогосподарського виробництва у необхідних трудових ресурсах високої кваліфікації, відтворення трудових ресурсів, їх відповідальності та мотивації до праці працівників, зайнятих у сільському господарстві.

Очевидно, що забезпечення піднесення сільської соціальної інфраструктури на принципах сталого розвитку вимагає цілісного орієнтованого впливу, тобто, результативного та ефективного управління цим процесом. Логіка дослідження зобов'язує тлумачення управління розвитком соціальної інфраструктури сільської території. Традиційно поняття «управління», яке характеризує процес певного впливу на управлінську систему з метою переведення її в новий стан на основі використання об'єктивних законів, які властиві цій системі, використано у якості відправного положення. Нами обґрунтована наступна дефініція: управління розвитком соціальної інфраструктури села – це цілеспрямований вплив державних, регіональних та локальних органів влади на соціальну інфраструктуру сільських територій за допомогою комплексу важелів організаційно-економічного характеру, які забезпечують інфраструктурі позитивну динаміку розвитку, з метою створення сприятливих умов життєдіяльності сільського населення, збереження сільських населених пунктів, відтворення сіль-

ського населення, сталого розвитку сільського господарства та сільських територій.

Сільська соціальна інфраструктура повинна розглядатися і як частина загальної інфраструктури села, а також як самостійний об'єкт управління. Це – специфічний об'єкт управління, який характеризується багатофункціональністю. Отже, у сучасних умовах питання управління процесом розвитку сільської інфраструктури соціального призначення є актуальним. Призначенням соціальної інфраструктури є створення сприятливих умов життєдіяльності сільського населення, які дозволять надійно забезпечувати аграрний сектор економіки трудовими ресурсами.

Вважаємо, що сучасна соціальна інфраструктура села уособлює сукупність територіально взаємопов'язаних об'єктів, галузей, служб та видів діяльності соціального призначення, які забезпечують збереження, відтворення та розвиток трудових ресурсів сільського господарства шляхом створення необхідних умов життєдіяльності, що сприяє сільському укладу життя в країні, сталому розвитку сільського господарства та сільських територій з метою забезпечення продовольчої безпеки країни.

Стан соціального розвитку села залежить від елементів соціальної (безпосередній вплив), та виробничої (непрямий вплив) інфраструктур. Соціальна інфраструктура впливає на стан аграрної галузі економіки в сільських адміністративно-територіальних утвореннях. Незважаючи на загальну стратегічну ціль, окремі структурні елементи інфраструктури характеризуються відмінностями у функціональному призначенні, що визначає багатофункціональність соціальної інфраструктури в цілому.

Розвиток сільської соціальної інфраструктури залежить від наступних факторів: стану економіки, аграрної політики, дієвості фінансово-інвестиційного механізму та результативності фінансових інститутів, природних умов, системи розселення, стану землекористування, розвитку сільського господарства, інженерного освоєння території та її екологічного стану, регіонального розміщення, структури та складу сільського населення, добробуту населення, доступності альтернативної трудової зайнятості, можливостей раціонального використання землі та інших факторів виробництва, дієвості суспільних інститутів, укладу життя сільського населення. Ці фактори відрізняються рівнем та сферою впливу, мають міжгалузевий характер. Водночас, вплив цих факторів проявляється на національному, регіональному та муніципаль-

ному рівнях, а також поширюється на економічну, політичну, нормативно-правову, фінансову, інституціональну, соціальну, екологічну, демографічну сфери, що вимагає детального вивчення.

Висновки. Вивчення дефініцій сутності соціальної інфраструктури сільських територій дозволяє зробити висновок про те, що на сучасному етапі розвитку науки відбулося переосмислення її змісту, внаслідок чого відбувається поступова трансформація розуміння цілей соціальної інфраструктури: від формування необхідних умов життя населення – до забезпечення відтворення сільського населення. Це дозволило обґрунтувати, що метою її функціонування є створення життєвого середовища, зорієнтованого на раціоналізацію життя, побуту та діяльності сільського населення, а також забезпечення його фізичного, інтелектуального та духовного розвитку.

На основі етимологічного аналізу сутності дефініції «соціальна інфраструктура сільських територій», її місця у системі близьких за значенням та змістом понять («сфера обслуговування» і «соціальна сфера»), узагальнення її складових, принципів територіальної організації, особливостей розвитку, а також задач та функцій, які нею вирішуються, уточнено сутність досліджуваної категорії. Обґрунтовано, що «соціальна інфраструктура сільських територій» становить цілісну систему взаємопов'язаних ланок та елементів сільської економіки (закладів, підприємств, виробництв та видів діяльності), які сприяють соціально-економічному розвитку території, а також забезпечують життєдіяльність сільського населення на основі задоволення потреб.

Отже, соціальна інфраструктура сільських територій – це комплекс територіально пов'язаних об'єктів, галузей, закладів, підприємств, виробництв та видів діяльності соціального призначення, які забезпечують збереження, відтворення та розвиток трудових ресурсів, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, шляхом створення необхідних умов життєдіяльності сільського населення з метою збереження сільського укладу життя, сталого розвитку сільського господарства і сільських територій, забезпечення продовольчої безпеки країни.

Під управлінням розвитку сільської інфраструктури соціального призначення нами розглядається цілеспрямований вплив державних, регіональних та локальних органів влади на основі комплексу важелів організаційно-економічного характеру, які забезпечують інфраструктурі позитивну динаміку розвитку з метою створення сприятливих умов життє-

діяльності населення, збереження сільських населених пунктів, відтворення сільського населення, сталого розвитку сільського господарства та сільських територій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Телетов О. С., Летуновська Н. С., Провозін М. В. Соціальна інфраструктура сучасних підприємств і територій: монографія. Суми: Триторія. 2019. 240 с.
2. Рябоконт В. П., Рарок Л. А. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій. Економіка АПК. 2016. № 4. С. 56.
3. Кучеренко В. Р., Макуха С. М. Національна економіка: відтворення соціальної інфраструктури села. Одеса: Друкарський дім. 2012. 108 с.
4. Кучеренко В. Р., Громлюк В. В., Кічук О. С. та ін. Регіональна економіка: соціальна інфраструктура села. Одеса: Астропринт. 2004. 144 с.
5. Саблук П. Т., Бугуцький О. А., Орлатий М. К. та ін. Економічний і соціальний стан аграрного сектора України: Науково статистико-аналітична розробка. Інститут аграрної економіки УААН. 1997.
6. Вдовиченко М. Х., Якуба К. І., Орлатий М. К. та ін. Соціальне відродження і розвиток села в умовах становлення ринкової економіки. К.: Урожай. 1993. 216 с.
7. Тимошенко М. М. Теоретичні засади розвитку соціальної інфраструктури сільських територій. Ефективна економіка. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3501> (дата звернення: 02.08.2022).
8. Мудрак Р. П. Соціальна інфраструктура сільських територій. Вісник Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького. 2019. Вип. 1. С. 11-19.
9. Martens K., Wolff A., Hanisch M. Understanding social innovation processes in rural areas: empirical evidence from social enterprises in Germany. *Social Enterprise Journal*. 2019. Vol. 17. No. 2, P. 220-239. URL: <https://doi.org/10.1108/SEJ-12-2019-0093> (дата звернення: 02.08.2022).
10. Kapusta F. Changes of Infrastructure of Rural Areas in Poland in Terms of the European Union. *Journal of agribusiness and rural development*. 2012. Vol. 2. No. 24. P. 107-118. URL: <https://www1.up.poznan.pl/jard/index.php/jard/article/view/524> (дата звернення: 02.08.2022).
11. Uchyama Y. Kohsaka. Access and use of green areas during the COVID-19 pandemic. *Green Infrastructure management in the «new normal»*. *Sustainability*. 2020. 12 (23). URL: <https://doi.org/10.3390/su12239842> (дата звернення: 02.08.2022).
12. Flitcroft R. L., Dedrick D. C., Smith C. L., Thieman C. A., Bolte J. P. Social infrastructure to integrate science and practice: the experience of the Long Tom Watershed Council. *Ecology and Society*. 2009. Vol. 14 (2). P. 2-36. URL: <https://doi.org/10.5751/ES-03231-140236> (дата звернення: 02.08.2022).
13. Grum B., Kobal Grum D. Concepts of social sustainability based on social infrastructure and

quality of life. Quality of life. 2020. URL: <https://doi.org/10.1108/F-2020-0042> (дата звернення: 02.08.2022).

14. Утеченко Д. М. Інфраструктурне забезпечення соціального розвитку сільських територій Київської області. Економіка та управління АПК: зб. наук. праць. Біла Церква: БНАУ. 2019. Вип. 1 (148). С. 76-88. URL: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2019-148-1-76-88> (дата звернення: 02.08.2022).

15. Маркс К. Капітал. Т. 1. Розділ. 5. URL: https://shron3.chtyvo.org.ua/Marx_Karl/Kapital_Tom_1_Knyha_1_Protses_produktsii_kapitalu.pdf (дата звернення: 03.08.2022).

16. Сазонь І. Л., Вівсяник О. М. Наукова спадщина Анрі де Сен-Сімона на етапі становлення інституалізму як методологічного інструменту науки про державне управління. Стратегія і тактика державного управління. 2019. № 3-4. С. 14-25.

17. Owen R. A new view of society: or, essays on the principle of the formation of the human character, and the application of the principle to practice. Cadell and Davies. 1813. 23 p. URL: https://books.google.com.ua/books?id=sk9gnQEACAAJ&pg=PA1&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false (дата звернення: 02.07.2022).

18. Rosenstein-Rodan P. N. The Notes of the Theory of the «Big Push» in «Economic Development for Latin America». London -New York. 1961.

19. Самуельсон П. Экономика. Москва. 1992. 232 с.

20. Можин В. П. Региональные проблемы социальной инфраструктуры. Москва: Наука. 1987. 270 с.

21. Сербогіна-Берестовська О. В. Державне регулювання розвитку сільської соціальної інфраструктури. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Харків. 2019. С. 21-22.

22. Платон М. С. Социальная инфраструктура села. Москва: Агропромиздат. 1986. 150 с.

23. Палійчук Є. С. Соціальна інфраструктура села: організаційно-економічні передумови і механізми регулювання: монографія. Ужгород: Держ. ВНЗ Ужгород. нац. ун-т. Ужгород. 2014. 169 с.

24. Новіков В. М., Дєєва Н. М., Каленюк І. С. та ін. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку: кол. монографія. Вінниця: 2015. 384 с.

25. Ткачук В. А. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій України в контексті їх сталого розвитку. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2013. Вип. 3. С. 69-80.

26. Даниленко А. С., Варченко О. М., Крисанов Д. Ф. та ін. Сільський сектор Київської області в умовах суспільних трансформацій: колективна монографія. Біла Церква: БНАУ. 2020. 310 с.

REFERENCES

1. Tielietov, O. S., Letunovska, N. Ie., Provozin, M. V. (2019). Sotsialna infrastruktura suchasnykh pidpriemstv i terytorii: monohrafiia [Social infrastructure of modern enterprises and territories: monograph]. Sumy: Trytoriia [Sumy: Triverium], 240 p.

2. Ryabokon, V. P, Rak, L. A. Rozvytok sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Development of social infrastructure of rural areas]. Ekonomika APK. [APK economy]. 2016, no. 4, pp. 56.

3. Kucherenko, V. R, Makukha, S. M. (2012). Nationalna ekonomika: vidtvorennia sotsialnoi infrastruktury sela [National Economics: Reproduction of Social Infrastructure of the Village]. Odesa Drukarskyi dim. [Printing House. Odesa], 108 p.

4. Kucherenko, V. R, Gromlyuk, V. V., Kichuk, O. S. and others. (2004). Rehionalna ekonomika: sotsialna infrastruktura sela [Regional Economy: Social Infrastructure of the Village]. Odesa, Astroprint. [Odesa: Astroprint], 144 p.

5. Sabluk, P. T., Buhutskyi, O. A., Orlatyi, M. K. and others. (1997). Ekonomichnyi i sotsialnyi stan aharnoho sektora Ukrainy: Naukovo statystryko-analitychna rozrobka [Economic and social status of the agricultural sector of Ukraine: scientific and statistical and analytical development]. Instytut aharnoi ekonomiky UAAN [Institute of Agrarian Economy UAAN].

6. Vdovychenko, M. Kh., Yakuba, K. I., Orlatyi, M. K. etc. (1993). Sotsialne vidrodzhennia i rozvytok sela v umovakh stanovlennia rynkovoї ekonomiky [Social revival and development of the village in the conditions of formation of a market economy]. K.: Urozhai. 216 p.

7. Tymoshenko, M. M. Teoretychni zasady rozvytku sotsialnoi infrastruktury silskykh terytorii [Theoretical principles of development of social infrastructure of rural areas]. Efektyvna ekonomika [Effective economy]. 2014, no. 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3501> (Accessed 02 August 2022).

8. Mudrak, R. P. Sotsialna infrastruktura silskykh terytorii [Social infrastructure of rural areas]. Visnyk Cherkaskoho natsionalnoho universytetu im. Bohdana Khmelnytskoho [Bulletin of Cherkasy National University. Bohdan Khmelnytsky]. 2019, vol. 1, pp. 11-19.

9. Martens, K., Wolff, A., Hanisch, M. Understanding social innovation processes in rural areas: empirical evidence from social enterprises in Germany. Social Enterprise Journal. 2019, vol. 17, no. 2, pp. 220-239. Available at: <https://doi.org/10.1108/SEJ-12-2019-0093> (Accessed 02 August 2022).

10. Kapusta, F. Changes of Infrastructure of Rural Areas in Poland in Terms of the European Union. Journal of agribusiness and rural development. 2012, vol. 2, no. 24, pp.107-118. Available at: <https://www1.up.poznan.pl/jard/index.php/jard/article/view/524> (Accessed 02 August 2022).

11. Uchyama, Y. Kohsaka, P. (2020). Access and use of green areas during the COVID-19 pandemic. Green Infrastructure management in the «new normal». Sustainability. 12 (23). Available at: <https://doi.org/10.3390/su12239842> (Accessed 02 August 2022).

12. Flitcroft, R. L., Dedrick, D.C., Smith, C.L., Thiemann, C.A., Bolte, J.P. Social infrastructure to integrate science and practice: the experience of the Long Tom Watershed Council. Ecology and Society. 2009, vol. 14 (2), pp. 2-36. Available at: <https://doi.org/10.5751/ES-03231-140236> (Accessed 02 August 2022).

13. Grum, B., Kopal Grum, D. (2020). Concepts of social sustainability based on social infrastructure and quality of life. *Quality of life*. Available at: <https://doi.org/10.1108/F-2020-0042> (Accessed 02 August 2022).

14. Utechenko, D.M. Infrastrukturne zabezpechennia sotsialnoho rozvytku silskykh terytorii Kyivskoi oblasti [Infrastructure support of social development of rural areas of Kyiv region]. *Ekonomika ta upravlinnia APK: zb. nauk. prats.* [Economics and Management of AIC: Coll. Sciences. works]. Bila Tserkva: BNAU. 2019, iss. 1 (148), pp. 76-88. Available at: <https://doi.org/10.33245/2310-9262-2019-148-1-76-88> (Accessed 02 August 2022).

15. Marks, K. Kapital [Kapital]. vol. 1, section 5. Available at: https://shron3.chtyvo.org.ua/marx_karl/kapital_tom_1_1_knyha_1_protseles_produktiv_kapitalu.pdf (Accessed 03 August 2022).

16. Sazonets, I. L., Vivsianyk, O. M. Naukova spadshchyna Anri de Sen-Simona na etapi stanovlennia instytutalizmu yak metodolohichnoho instrumentu nauky pro derzhavne upravlinnia [Scientific Heritage Henri de Saint-Simon at the stage of formation of institutionalism as a methodological instrument of science on public administration]. *Public administration strategy and tactics*. 2019, no. 3-4, pp. 14-25.

17. Owen, R. A new view of society: or, essays on the principle of the formation of the human character, and the application of the principle to practice. Cadell and Davies. 23p. (1813). Available at: https://books.google.com.ua/books?id=sk9gnQEACAAJ&pg=PA1&hl=uk&source=gbs_toc_r&cad=3#v=onepage&q&f=false (Accessed 02 July 2022).

18. Rosenstein-Rodan, P. N. (1961). *The Notes of the Theory of the «Big Push» in «Economic Development for Latin America»*. London-New York.

19. Samuelson, P. (1992). *Ekonomyka*. Moskva, 232 p.

20. Mozyn, V.P.(1987). *Rehionalnye problemy sotsyalnoi infrastruktury* [Regional problems of social infrastructure]. Moskva: Nauka, 270 p.

21. Serohina-Berestovska, O.V. (2019). *Derzhavne rehuliuвання rozvytku silskoi sotsyalnoi infrastruktury* [State regulation of rural social infrastructure development]. *Qualifying scientific work on manuscript rights*. Kharkiv, pp. 21-22.

22. Platon, M. S. (1986). *Sotsyalnaia ynfrastuktura sela* [Social infrastructure of the village]. Moscow: Agropromizdat. 150 p.

23. Paliichuk, Ye.S. (2014). *Sotsialna infrastruktura sela: orhanizatsiino-ekonomichni peredumovy i mekhanizmy rehuliuвання: monohrafiia* [Social infrastructure of the village: organizational and economic prerequisites and regulatory mechanisms: monograph]. *Derzh. VNZ Uzhhorod. nats. un-t. Uzhhorod*. 169 p.

24. Novikov, V. M., Dieieva, N. M., Kaleniuk, I. S. and others (2015). *Transformatsiia sotsyalnoi infrastruktury v konteksti zabezpechennia humanitarnoho rozvytku: kol. monohrafiia* [Transformation of social infrastructure in the context of humanitarian development: col. monograph]. Vinnytsia. 384 p.

25. Tkachuk, V. A. *Rozvytok sotsyalnoi infrastruktury silskykh terytorii Ukrainy v konteksti yikh staloho rozvytku* [Development of social infrastructure of rural areas of Ukraine in the context of their sustainable development]. *Visnyk aharnoi nauky Prychornomia*. 2013, iss. 3, pp. 69-80.

26. Danylenko, A. S., Varchenko, O.M., Krysanov, D. F. and others (2020). *Silskyi sektor Kyivskoi oblasti v umovakh suspilnykh transformatsii: kolektyvna monohrafiia* [The rural sector of the Kyiv region in the conditions of social transformations: a collective monograph]. Bila Tserkva: BNAU. 310 p.

Theoretical principles of the functioning of the social infrastructure of rural areas

Golovashenko Yu.

The article examines the theoretical aspects of the functioning of the social infrastructure of rural areas and systematizes the peculiarities of its functioning in modern conditions. It is argued that the state of rural social infrastructure is currently satisfactory and does not contribute to the formation of suitable living and working conditions for the rural population. As a result, a conclusion was made about the need for a comprehensive study of the functioning and development of rural social infrastructure and the development of a set of measures for its improvement in the conditions of the post-war period of the country.

The important role of social infrastructure in ensuring the sustainable development of rural areas and agriculture has been proven, that in the conditions of war and the complicated post-war period, there will be a need for scientific developments regarding the improvement and restoration of social infrastructure objects in the direction of improving the living conditions of the rural population and strengthening the social capital of rural territory

Approaches to the definition of social infrastructure are systematized and a conclusion is drawn that this category cannot be equated with the "social sphere". It is highlighted that in the evolutionary development of the essence of the economic category "social infrastructure of rural areas" there was a transformation of the understanding of the goals of social infrastructure - from the formation of the necessary living conditions of the population to ensuring the reproduction of man and society. It is presented that the purpose of the functioning of the social infrastructure is to create a comfortable environment aimed at improving the living conditions, lifestyle and activities of the rural population, ensuring its physical, intellectual and spiritual development.

It has been proven that the rural social infrastructure is organized on the basis of an organic combination of territorial and sectoral principles, but it is not focused on a specialized sectoral consumer, but on a territorial one, i.e. the rural population. It is proposed to consider the definition of rural social infrastructure as a category based on numerous functions and taking into account their impact on the national economy of the country. The main functions of the social purpose infrastructure of the village and their impact on the achievement of

sustainable development of agriculture and rural areas are considered. The author's definition of the category "social infrastructure of rural areas" is proposed as a complete system of interconnected links and elements of the rural economy (institutions, enterprises, industries and types of activities), which contributes to the

socio-economic development of the territory, as well as ensures human life and affects its quality life through the satisfaction of needs.

Key words: social infrastructure, rural areas, social sphere, elements of social infrastructure, management of social infrastructure development.

Copyright: Головащенко Ю.В. © This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ORCID iD:

Головащенко Ю.В.

<https://orcid.org/0000-0001-7380-5879>